

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 26 січня 2021 року № 1-1

м. Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет

Відповідно до ст. 98 Конституції України, ст.ст. 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» розглянуто Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет (відповідальний – заступник Голови Рахункової палати Майснер А. В.).

За результатами розгляду Рахункова палата

В С Т А Н О В И Л А :

1. Спрямування у 2018–2019 роках та протягом I кварталу 2020 року цільових видатків медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет у сумі 1,7 млрд грн не дозволило забезпечити ефективну реалізацію пілотного проєкту державного регулювання цін на препарати інсуліну та надати можливість хворим на цукровий діабет I типу за рецептами отримати в аптечних закладах безкоштовно або з незначною доплатою (за бажанням пацієнта) необхідні їм препарати інсуліну та засоби їх введення.

З 1 квітня 2020 року передбачено перехід від надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам до реалізації Закону України від 19.10.2017 № 2168 «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», яким регламентовано відшкодування вартості лікарських засобів за договорами про реімбурсацію за програмою медичних гарантій через Національну службу здоров'я України.

Також з 1 квітня 2020 року (по 31 грудня 2020 року) на забезпечення лікування хворих на цукровий діабет інсуліном та нецукровий діабет десмопресином спрямовано майже 1 млрд грн коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я.

Загалом із місцевих бюджетів, у тому числі за рахунок коштів медичної субвенції, на реалізацію централізованих заходів з лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет спрямовано у 2018–2019 роках та

протягом 9 місяців 2020 року 3,7 млрд грн, що дозволило забезпечити лікарськими засобами понад 200 тис. хворих.

Проте нормативне врегулювання питань порядку відшкодування вартості препаратів інсуліну, ведення обліку хворих на цукровий та нецукровий діабет, стан внутрішнього контролю розпорядників коштів були недостатніми для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів.

Так, тільки на **18 об'єктах** контролю (6 відс. загального обсягу касових видатків за період, що підлягав аудиту) встановлено факти завдання матеріальної шкоди (збитків) територіальним громадам на загальну суму **977,8 тис. грн**; неекономне використання коштів – **533,4 тис. грн**; заподіяння матеріальної шкоди громадянам – **58,9 тис. грн**; інші порушення, пов'язані з виконанням умов договорів та складанням звітів про відпущені препарати інсуліну, на загальну суму **14893,5 тис. грн**, що є свідченням неналежного стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів та необхідності підвищення його дієвості для забезпечення ефективності та законності використання бюджетних коштів на відповідну ціль.

2. Положення окремих нормативних актів з питань відшкодування вартості препаратів інсуліну, що застосовувалися при використанні коштів медичної субвенції, є недосконалими у частині вимог до суб'єктів господарювання, які здійснюють відпуск лікарських засобів, та їх звітування.

2.1. Порядок відшкодування вартості препаратів інсуліну, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 239, що застосовувався розпорядниками коштів місцевих бюджетів, не встановлює вимоги до суб'єктів господарювання, якими здійснюється відпуск препаратів інсуліну, зокрема, в частині забезпечення постійної наявності препаратів інсуліну на незнижуваному залишку та фінансової спроможності для закупівлі дороговартісних препаратів.

У цьому порядку не передбачено також вимоги щодо зазначення повного обсягу складових форми звіту про відпущені препарати інсуліну, які відпускаються аптечними закладами (номера і типу рецепта; прізвища, ім'я та по батькові лікаря, який виписав його; кількості відпущених первинних упаковок; роздрібною ціни на препарат інсуліну), а також вимоги щодо перевірки та частоти її здійснення в частині достовірності внесених до цих звітів даних суб'єктами господарювання, що не дозволяє запобігти фактам внесення такими суб'єктами завідомо недостовірних даних та втрату бюджетних коштів.

2.2. Положення про реєстр пацієнтів, що потребують інсулінотерапії, затверджене наказом МОЗ від 23.12.2015 № 890, не передбачає надання доступу до його даних працівникам структурних підрозділів з питань охорони здоров'я міських рад, які є розпорядниками коштів місцевого бюджету і уповноважені укладати договори із суб'єктами господарювання на відшкодування вартості препаратів інсуліну. Відсутність такого доступу на рівні міст не дозволяє забезпечити контроль за використанням бюджетних коштів та призводить до порушень вимог законодавства.

3. МОЗ не забезпечено створення належних умов для обліку хворих на цукровий та нецукровий діабет.

З 2018 року МОЗ скасовано ведення обліку хворих на цукровий та нецукровий діабет. Фактично такий облік забезпечується лише щодо хворих

на цукровий діабет, які приймають інсулін, шляхом запровадження та ведення електронного Реєстру пацієнтів, що потребують інсулінотерапії. У результаті цього, на рівні держави відсутня узагальнююча інформація щодо стану поширеності захворюваності на діабет з метою прийняття своєчасних рішень щодо його подолання.

Водночас функціонуючий електронний реєстр не відображає реальну кількість таких хворих (станом на 01.06.2020 – 214,4 тис. осіб) через внесення до нього відомостей лише тих хворих, які перебувають на диспансерному обліку, водночас ще близько 20 відс. інсулінозалежних хворих не обліковуються через придбання ліків за власний кошт.

Користувачами реєстру (лікарями) не забезпечено достовірності внесення відомостей щодо смертності хворих на діабет. Як результат, серед причин смертності зазначалося: «переведено на таблетки», «вибув до іншого населеного пункту», «вибув», «змінив місто помешкання». Отже, цей реєстр пацієнтів не містить достовірної інформації про кількість інсулінозалежних хворих на цукровий діабет в Україні.

4. Окремими суб'єктами господарювання (аптечними закладами) в Дніпропетровській (3 суб'єкти), Львівській (1), Харківській (33) областях та м. Києві (1) внаслідок включення до звітів недостовірних відомостей про відпущені лікарські засоби завдано матеріальної шкоди (збитків) територіальним громадам на загальну суму 115,1 тис. гривень.

Такі факти спричинені внесенням до звітів відомостей щодо відпущених препаратів інсулінів за рецептами, які фактично не отоварювалися, не виписувалися або виписувалися на інші препарати, а також щодо їх ціни, яка не відповідала (завищена) затвердженій МОЗ референтній ціні (ціні відшкодування), вартість яких відшкодована розпорядниками бюджетних коштів у повному обсязі.

Відповідні факти широко розповсюджені (допущено 38 суб'єктами господарювання) та мають системний характер (встановлено 742 випадки, зокрема, в Дніпропетровській області – 94 випадки, Львівській області – 45, Харківській області – 597, м. Києві – 6 випадків).

5. ДП «Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України» (далі – ДЕЦ МОЗ) не забезпечено належного визначення оптово-відпускних цін на препарати інсуліну, а МОЗ – контролю за її визначенням та веденням реєстру референтних цін.

5.1. У результаті допущених службовими особами ДЕЦ МОЗ помилок при перерахуванні у національну валюту України оптово-відпускних цін на 15 торговельних назв препаратів інсуліну, встановлених в Угорщині, та на 14 торговельних назв у Республіці Сербія, неправильного застосування при перерахунку встановлених у Латвійській Республіці оптово-відпускних цін на 7 торговельних назв препаратів офіційного обмінного курсу валют, а також через відсутність з боку посадових осіб МОЗ належного контролю за правильністю здійснених ДЕЦ МОЗ станом на 01.02.2020 розрахунків референтних цін (цін повного та часткового відшкодування) та сум доплат на препарати інсуліну, наказом МОЗ від 17.03.2020 № 668 затверджено невідповідні (завищені/занижені) розміри таких цін і доплат по 31-й (40,3 відс.) з 77-ми позицій 21-ї торговельної назви препаратів інсуліну.

Як наслідок, по 18-ти з 30-ти позицій, за якими встановлено завищення розмірів референтних цін повного та часткового відшкодування та сум доплат, зайво відшкодовано з місцевих бюджетів України (в усіх 24 областях та м. Києві) вартість фактично відпущених у період з 17.03.2020 по 30.08.2020

хворим на цукровий діабет препаратів інсуліну (за розрахунками) на загальну суму **862,7 тис. грн**, чим завдано матеріальної шкоди (збитків) територіальним громадам на вказану суму, а також інсулінозалежними хворими зайво сплачено **58,9 тис. грн** власних коштів (на умовах доплати (співплатежу)), чим завдано матеріальної шкоди цим громадянам.

5.2. Несвоєчасне оновлення МОЗ реєстру референтних цін (цін відшкодування) на препарати інсуліну (із затримкою в 20 днів – 2 місяці від необхідної дати оновлення) тільки в одній дослідженій Харківській області при відшкодуванні вартості препаратів за попередньо затвердженими МОЗ реєстрами спричинило неекономне використання **533,4 тис. гривень**.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет затвердити.

2. Про результати аудиту ефективності використання коштів медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет поінформувати **Президента України**.

3. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет надіслати **Верховній Раді України** протягом 15 днів з дня затвердження названого Звіту.

4. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати **Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування** в порядку інформування.

5. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати **Кабінету Міністрів України** та рекомендувати доручити Міністерству охорони здоров'я України разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади підготувати пропозиції щодо удосконалення нормативних актів з питань лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет в частині посилення вимог до суб'єктів господарювання, які здійснюють відпуск лікарських засобів, та їх звітування.

6. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати **Міністерству охорони здоров'я України** і рекомендувати:

6.1. Підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів України в установленому порядку пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів з питань лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет в частині посилення вимог до суб'єктів господарювання, які здійснюють відпуск лікарських засобів, та їх звітування.

6.2. Внести зміни до Положення про реєстр пацієнтів, що потребують інсулінотерапії, затвердженого наказом МОЗ від 23.12.2015 № 890, в якому з метою забезпечення законності використання бюджетних коштів передбачити:

надання доступу до його даних працівникам структурних підрозділів з питань охорони здоров'я міських рад, які є розпорядниками коштів місцевого

бюджету і уповноважені укладати договори із суб'єктами господарювання на відшкодування вартості препаратів інсуліну;

автоматичне формування на підставі внесених користувачами відомостей звітів про відпущені препарати інсуліну.

6.3. Внести зміни до Положення про реєстр референтних цін (цін відшкодування) на препарати інсуліну, затвердженого наказом МОЗ від 13.04.2016 № 359, якими передбачити конкретні дати оновлення реєстру та термін, протягом якого має бути затверджений наказ.

7. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати **Державному підприємству «Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України»** та рекомендувати вжити заходи щодо притягнення до відповідальності службових осіб, які допустили факти неправильного розрахунку оптово-відпускних цін на препарати інсуліну, розробити та затвердити заходи щодо недопущення таких фактів у подальшому.

8. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати департаменту охорони здоров'я населення Дніпровської міської ради, департаменту охорони здоров'я Дніпропетровської обласної державної адміністрації, департаменту охорони здоров'я виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), департаменту охорони здоров'я Одеської міської ради, департаменту охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації, департаменту охорони здоров'я Харківської міської ради, Київській міській клінічній лікарні № 11 Дніпровського району м. Києва, комунальному некомерційному підприємству «Консультативно-діагностичний центр» Голосіївського району м. Києва, комунальному некомерційному підприємству «Львівська 1-а міська клінічна лікарня імені Князя Лева», комунальному некомерційному підприємству «Міська клінічна лікарня № 11» Одеської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Консультативно-діагностичний центр № 6» Одеської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Консультативно-діагностичний центр № 29» Одеської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Міська клінічна лікарня № 2 імені проф. О. О. Шалімова» Харківської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Міська поліклініка № 6» Харківської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Міська поліклініка № 11» Харківської міської ради, комунальному некомерційному підприємству «Міська поліклініка № 24» Харківської міської ради та рекомендувати розглянути рішення Рахункової палати, запланувати та вжити заходи щодо перевірки достовірності внесених суб'єктами господарювання до звітів відомостей про відпущені лікарські засоби, а також повернення до державного бюджету зайво сплачених коштів.

9. Повідомити **Офіс Генерального прокурора** про виявлені ознаки кримінальних правопорушень.

10. Оприлюднити рішення Рахункової палати, Звіт про результати аудиту та результати розгляду рішення об'єктами аудиту на офіційному веб-сайті Рахункової палати.

11. Заступникові Голови Рахункової палати Майснеру А. В забезпечити надсилання до Верховної Ради України інформації про стан виконання об'єктами контролю цього рішення Рахункової палати протягом 45 днів з дня отримання інформації від об'єкта контролю.

12. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника Голови Рахункової палати Майснера А. В.

Голова Рахункової палати

В. В. Пацкан